

POPULO

Letna naročnina znaša Din 40.—. Uredništvo in uprava v Ljubljani, Šelenburgova ulica št. 3/1. Račun pri Poštni hranilnici št. 16.160. Rokopisov ne vračamo! Telefon št. 21-09.

V Ljubljani, dne 9. februarja 1935.

Štev. 6 — Leto IV.

IZHAJA VSAKO SOBOTO

Univerza in univerzitetna mladež

Nedavni nemiri na beograjskem vseučilišču so obrodili nadležne žalostne sad: na licu mesta je obležal mladi, nadarjen dijak, uničeno je naidebno mlado življenje mladeniča, ki se je šele pripravljalo, da si oborožen z znanjem ustvari pošteno eksistenco. Koliko tragike je v dejstvu, da je mladi človek izgubil življenje na tleh univerze, kjer je imel dobiti vso potrebno opremo za boljšo bodočnost in ugodnejši položaj! Ali se zavedajo te velike tragike tisti, ki so noč in dan na delu in ščujajo mladino zoper vse in vsakogar, samo zato, ker večni nemiri in razburjenja sodijo v njihov politični račun?

Nihče ne more odrekati in tudi nihče ne odreka doraščajočim ali že polnopravnim mladim državljanom pravice, da zavzamejo stališče napram dogodkom javnega življenja. Ravno tako pa vsakdo razume, da bujne mladosti glave dajejo izraza na nekoliko bučnejši način nego to navadno delajo zastopniki zrelejših, resnejših in izkušenejših vrst naroda. Ravno v ta namen je tudi ustvarjena akademska svoboda in vseučiliška avtonomija, da se občestvo mladih ljudi vlada samo sebe in da ne občuti neposredno onih težkoč, ki jih ostalim državljanom nalaga organizacija družbe, težkoč, ki so tem težje in obsežnejše, ki pritegovajo individualna hotenja tem bolj, čim strigavejša je organizacija družbe, v kateri se odigrava življenje narodnega občestva.

Kakor pa nihče ne osporava vseučilišni-kom tega izjemnega stališča, vendar je vsakdo mnenja, da le-to dijake same obvezuje vsaj k temu, da spoznajo meje, do katerih smejo iti v svoji svobodi in da se izkažejo vredne odlike, ki jim jo daje akademska svoboda. Mesto tega pa vidimo, da vseučilišče ne služi več svojemu namenu, marveč je postalo prav priljubljeno torišče za vsakovrstne politične harlekinade in da se dijaki dajo od vsakogar pridobiti za nelepe, neoljalne in mučne izpade, ki zaradi tega ne morejo imeti za seboj ne dejani niti simpatij javnosti.

Ce pomislimo samo na nemire na naši univerzi, se ne moremo upreti prepričanju, da se izvaja po načrtih, ki so skrbno sestavljeni izven univerze in ki jih spretna intrigantska taktika potem prestavlja na akademsko tla in predstavlja kot zahteve vseučiliške mladeži. Tako smo pred par leti videli hrupne in niti malo ne imponujoče demonstracije proti reketu namišljenemu »pomirilačevanju«. Ko se je umetno povzročeno ogorčenje nekoliko poglobilo, se je izkazalo, da je vsa zmeda temeljila na čisto navadnem lažnem falsifikatu. Par sto akademikov je spjel na led nekdo, ki so večni nemiri v njegovem interesu, in ki si je na tihem mel roke od zadovoljstva, da ima lahko delo, ker pri naši mladini tako silno vžge še tako navadna in po pomenu malenkostna spletkar. Ugledu vseučilišča in akademski svobodi pač ne služi dejstvo, da se da naša mladež slepo in brez premisleka voditi na vrvice, ako se na črni desnici ali rdeči levici le najde kdo, ki ima čas in voljo, da vzame vrvice v roko.

O priliki lanske borbe za vseučiliščno knjižnico se je izkazalo, da je stvar kompromitirana v istem trenutku, ko se vanjo vtaknejo vseučilišniki. Takoj se je namreč pokazalo, da so akademski govorniki toliko slepi, da ne vidijo, kako delajo tlako in kako se postavljajo v službo onim, ki svoji politiki niso mogli priboriti uspehov po onih potih, ki so odprta vsakomur za pošteno in domoljubno politično udejstvovanje. Toliko nesnovnih, praznih in celo zlobnonamernih napadov na državo in režim je bilo čuti malo kje drugod, kot ravno na zborovanjih akademikov. Noblesse oblige — tega pravila naša vseučiliška mladina noče poznati. Vseučiliški dijak mora na zborovanju biti enakih operativnih in nekoliko drugačnih argumenti, kakor se jih poslužuje pokvarjen agitator med nevedneži v predmestni beznici.

Letos nas je zlata mladina zopet iznenadila s svojim čudnim nastopom o priliki rektorske volitve. Zavzela je tako reakcionarno, ozkogrudno in malenkostno stališče, kakor se je le dalo. Ker pa mladina po svojem bistvu ni reakcionarna in nestrpna, v kolikor ni v to namenoma usmerjena, si mora naša javnost spričo večnih nemirov med vseučiliško mladino biti na jasnem, da so na delu temne sile, ki hočejo perpetuirati umetno izvano napeto stanje, ker si od tega obetajo koristi: sistematično se ponavljajoče nemire, za katere so razlogi redno izvit iz trite. Narčnoma prireani nemiri škodujejo ne samo ugledu univerz in učence se mladine, marveč tudi stvari sami, zaradi katere je ustvarjena univerza in zaradi katere jo poseba mladina: rednemu študiju. Resen študij je ogozden z večnimi nemiri, ki jih zanašajo politične struje na nepolitična akademska tla in terorizirajo oni del dištva, ki hoče resno in vestno vršiti svojo nalogo. Starši, ki s težko muko doprinašajo gmotne žrtve za študij svoje dece,

Po volitvah v senat

(Glose.)

Zmagala je disciplina, ne gospodje kandidati, zato treba je dodati, kar uči nas zgodovina: vojska, ki si ni edina, ne zna dolgo zmagovati.

Ker je spet prišla na dan, so udarili po stranki; dasi je »poraz« močan, vendar ni odgovor dan: so to zadnji res ostanki?

Najbolje se loviti da — pregovor pravi — v vodi kalni, zato iz kleri-kalnih smo postali spet ne-u-tralni.

Kot ščurki so prišli na plan vsa vojska in vsi generali, če res prišel že njih je dan, da bodo spet gospodovali.

Stališče, ki smo ga zavzeli glede teh volitev v več člankih, je vzbudilo mnogo zanimanja. Čeprav vemo, da posamezniki niso soglašali s tem stališčem in so skušali valiti odgovornost za te članke na posamezne naše vidnejše brate, pa kljub temu lahko z veseljem povdarimo, da je ogromna večina nacionalno zavednih Slovencev odobravalna to naše stališče, ki je ponovno dokazalo, da se pravi nacionalist ne more ustaviti pred nobeno še tako lepo razsvetljeno firmo, pa naj bo to firma posameznika ali pa celo firma vsedržavne organizacije. Nam gotovo ni šlo za osebo g. Puelja, pa tudi ne za osebo dr. Hansa Arka, marveč le za princip, ki smo ga morali povdariti v interesu časti in ugleda nas, Slovencev.

Kočeovski otok je skrajno bolesta točka, ki jo bo treba polagoma zazdraviti. Vsaka najmanjša pogrška bo to rano na našem narodnem telesu le še povečala. In pogrška je bila, je in bo, če se katerikoli Slovenec veže v politični borbi s kočeuskimi Nemci in skuša kot Slovenec zmagati z nemško pomočjo nad protikandidatom — Slovincem.

Ogromna napaka je bila, da so predstavniki Slovencev v mestu Kočevju, kjer je le tretjina Nemcev, samo vsled medsebojnih osebnih nasprotovstev zavozili stvar tako daleč, da imajo Nemci danes večino v občinskem svetlu mesta Kočevje. In čuje se kot nekaj naravnost neverjetnega, če se gre slovenski župan mesta Kočevje k Nemcem opravičiti, ker so se slovenski dijaki drznili zapeti »proti programu« med procesijo sv. Rešnjega telesa lepe slovenske nabožne pesmi.

Ko se naša samoslovenska mladina tako ponosno trka na slovenska prsa in ko se dogajajo strahotni slučaji, da zagovorniki te slovenske mladine psujejo Slovence — jugoslovenske nacionaliste s psovko »Jugoslovenske kurbe«, ko se ta mladina pripravlja, da priredi skupaj s slovenskimi profesorji na jugoslovenski univerzi kralja Aleksandra I. Uedinitelja »Slovenski teden«, moramo mi jugoslovenski nacionalisti, »izdajalci slovenskega naroda«, braniti čast in ponos Slovencev na njih lastni grudi.

Paktiranje s kočeuskimi Nemci ne datira iz zadnjih časov. Zgodovina bivše SLS kaže dovolj primerov takih sporazumov, iz teh primerov se je storila praksa, da so razni kandidati videli v kočeuskih Nemcih jeziček na tehtnici, pa šli vsled tega, čim so se pokazale na obzoru kake volitve, klečepaziti k njim in jih prositi za pomoč proti Slovincu. Te prakse mora biti konec za vsako ceno. V letu 1935 se bodo vršile volitve v Narodno skupščino, najbrž tudi volitve bodočih banovinskih svetov. Zato izjavljamo že sedaj, da bomo znali z vsemi sredstvi preprečiti vsako paktiranje kateregakoli Slovence s kočeuskimi Nemci. Ti Nemci naj uživajo vse pravice, ki so jim zagotovljene v mirovni pogodbi, ne smejo pa uživati onih predprav, ki so ustvarile iz njih gospodarje, iz kočeuskih Slovencev pa hlapce!

Vemo, da dr. Hans Arko še ni član jugoslovenske Narodne skupščine ter bo moral še čakati, da bo verifikacijski odbor izrekel svoje mnenje in bo to mnenje odobrila Na-

rodna skupščina. Vemo tudi, da dr. Hans Arko kot poslanec ne bo mogel koristiti svojim nemškim bratom prav nič več kot so jim žal koristili slovenski politiki vseh barv izza 1. dec. 1918. Dr. Hansa Arka se torej ne bojimo kot osebe, bojimo se ga le kot firme. Nemška propaganda je vzorna in bo znala pred celim svetom izrabiti tudi ta primer kot tipičen, po nas samih ustvarjen dokaz nemštva našega Kočevja. Isti primer smo doživeli pri lanskih občinskih volitvah v lendavskem srezu, kjer tudi ni šlo za osebe par županov, marveč za uslugo, ki je bila storjena s tem madžarski propagandi, ki trdi in dokazuje, da je Lendava madžarska in da si jo je Jugoslavija prilastila nasilno in protipravno.

Če so si svojčas Nemci ustvarjali preko nas in naših trupel svojo pot proti Jadranu, postopamo mi danes obratno in si sami zapiramo to pot z neprestanim jačanjem in podpiranjem kočeuskih Nemcev, ki kažejo že po svojih spakodanih imenih pristnost svojega nemškega porekla. Naši janičarji so omogočili, da nemški otok v Kočevju sploh še eksistira, naši politiki pa so nudili tem našim janičarjem toliko podpore in zaslombe, da predstavljajo danes nekako zagodo med nami Slovinci in našim jugoslovenskim Jadranom.

Za vse to ni nobenega opravičila ter bodo morali tudi osebe nositi posledice vsi oni Slovinci, ki so že doslej toliko grešili v tem oziru, greše še danes in se pripravljajo, da bodo grešili tudi v bodoče. V srezu Kočevje, zlasti pa v sodnem okraju Kočevje ne sme biti nobene razlike več med slovenskimi klerikaleci, liberalci, JNSarji in ne vem še čem,

vsii Slovinci morajo tvoriti kompaktno celoto, kajti le na ta način bo mogoče kočevske Nemce potisniti na ono stališče, ki jim pripada kot predstavnikom manjšinskega naroda. Jugoslovenski nacionalisti dvigamo ta svoj glas že sedaj, ko volitve še niso razpisane, ko imajo torej vsi oni Slovinci, ki hočejo vsled svoje politične žilice kandidirati pri bodočih volitvah v Narodno skupščino, še dovolj časa za premišljanje. Vsem tem kandidatom sporočamo že danes, da bomo točno obveščani o vsakem Slovincu, ki bo skušal paktirati z Nemci in da bomo uveljavili svoje stališče brezobzirno in do skrajnosti, čim bo skušal tudi v bodoče kdo ponavljati staro prakso slovenskih politikov v kočevskem srezu. Mi se ne bomo vtikali v volitve, ker nimamo nobenih stikov niti z eno niti z drugo partijo. Toda volitve v kočevskem srezu za nas niso vprašanje politike, marveč vprašanje naše narodne in državne časti. Kdor bo skušal iti preko tega svarila, bo zadel ob one ovire, ki mu jih bomo napravili mi v času volilne borbe in na dan glasovanja.

Kočeuski Nemci lahko glasujejo ali pa ostanejo doma, to je njihova privatna stvar. Slovenski kandidati pa si smejo iskati volilce le med Slovinci. Našo podporo in pomoč bo užival le oni, ki bo nudil vse garancije, da bo ostal ne le tekoni volilne borbe, marveč tudi kot nosilec mandata samostaven in ponosen Slovenec, ki bo uravnaval svoje postopanje napram kočeuskim Nemcem po zadržanju koroških Nemcev napram našim koroškim bratom.

(Opazka: Članek je bil pisan pred razpustom Narodne skupščine.)

Pridobivanje

Od 8. novembra 1931 dalje je bila izvajana v naši banovini politika pridobivanja, ki je bila brez dvoma dobro in idealno zamišljena, žal pa izvajana na povsem napačen način in pod vodstvom oseb, katerim bistvo klerikalizma ni bilo znano takrat in jim morda ni znano niti danes, čeprav so imeli že ponovno priliko seznaniti se z njim.

Kaj razumemo pod klerikalizmom? Ne mislimo s tem onih oseb v naših mestih in v našem podeželju, ki so volili svoj čas, pa bi volili tudi še danes klerikalne kandidate, ne toliko iz političnega prepričanja, marveč le kot vdani katoliki, ki vidijo v katoliških duhovnikih ne samo dušne pastirje, marveč svoje prve svetovalce in voditelje ter slede njihovim navodilom tudi v zadevah dnevnih politike. Bivša SLS ne bi bila nikdar zavzela tako ogromnega razmaha med Slovinci, da niso bili njeni voditelji predvsem katoliški duhovniki. Le vsled tega je preprosti in globoko verni naš človek sledil parolam SLS in jim sledi tudi še danes, čeprav kažejo pojavi zadnjega časa, da pojenja ta vpliv vedno bolj. In ravno to zanašanje verstva in čisto cerkvenih vprašanj na polje dnevnih politike, to je tipičen znak onega klerikalizma, proti kateremu so se borili že vsi narodi in proti kateremu se borimo tudi mi.

Spoštujemo in visoko cenimo katoliške duhovnike, zgodovina slovenskega dela našega naroda bo morala podčrtavati velike zasluge naših duhovnikov za nacionalno prebujenje in gospodarsko osamosvojitve nas Slovencev ravno tako kot ne more iti noben pisec zgodovine srbskega dela našega naroda preko ogromnih zaslug in žrtv pravoslavne duhovščine v borbi za osamosvojitve Srbov izpod tujega jarma. Kljub temu priznanju pa moramo podčrtavati bistveno razliko med katoliškim in pravoslavnim duhovnikom, ki obstoja v tem, da ima naš pravoslavni svečenik svojega vrhovnega cerkvenega poglavarja v lastni državi in da je ta cerkveni poglavar Srb, dočim imajo naši katoliški duhovniki svojega vrhovnega poglavarja v Vatikanu, torej ne le izven države, marveč v onem Rimu, ki je italijanski in v onem rimskem škofu, ki mora biti seveda iste narodnosti kot verniki njegove, t. j. rimske škofije. Vsi smo ljudje, italijanska duhovščina je pokazala že prej in kaže tudi danes, da je prvenstveno nacionalna, torej italijanska. Ta duhovščina

je po nastopu fašizma vzgajana v sovraštvu proti Jugoslaviji. Ne trdimo, da jo vzgaja v tem smislu Vatikan sam. Toda duhovščina živi sredi fašističnega pokreta, čegar glasila in čegar voditelji bruhaajo neprestano ogenj proti barbarski Jugoslaviji. Ta italijanska duhovščina prezira torej Jugoslavijo in Jugoslovene, s tem pa tudi Slovence kot del jugoslovenskega naroda. Dokazov za to ni treba navajati, čitajte ponedeljkovega »Slovenca«, pa si jih boste nabrali dovolj v tem gotovo skrajno rezerviranem listu. O miselnosti celokupne italijanske duhovščine napram naši državi, našemu narodu in njega posameznim delom ne more biti torej nobenega dvoma.

Ker so naši škofje in preko njih naši duhovniki pod najstrožjo disciplino podrejeni Vatikanu, morajo slediti njegovim navodilom ne le v cerkvi, marveč tudi izven cerkve, zlasti tudi tedaj, kadar se udeležujejo na političnem polju. Katoliški duhovnik torej ni svoboden nikdar, pa naj bo potem naš narodni poslanik ali pa celo minister naše kralje vlade. Nad njim bdi pazljivo oko Vatikana, zastopane ga po nunciju in po naših škofih, ki ukazujejo navzdol, ker odgovarjajo navzgor. Proti tej ugotovitvi ne bo mogoče navajati resnih pomislekov, poudarjamo le ponovno, da s tem nečemo žaliti naše duhovščine, marveč hočemo ugotoviti le dejstvo, ki obstoja in s katerim moramo računati.

Stališče katoliškega Vatikana napram našemu pravoslavju je bilo tudi že večkrat pojasnjeno in gotovo lahko rečemo, da ne odgovarja idealu, izraženemu v besedah: »Brat mi mio koje vere bio.« Katoliška cerkev je po vsej svoji konstrukciji in tradiciji borbena, ona hoče osvajati vedno nove duše in terene, ker smatra, da mora sprovesti v življenje geslo: »En hlev in en pastir.« Naj se torej katoliška cerkev zadrži na videz še tako rezervirano in obzirno, nagon in potreba po osvajanju sta ji bistvena. Da je temu tako tudi pri nas in v razmerju katoliške cerkve napram pravoslavju, za to bi mogli navesti dovolj dokazov, pa je bolje, da jih ne, ker nečemo zastrupljati že itak dovolj napetega ozračja.

Iz vsega tega pa sledi, da je in mora biti naš katoliški duhovnik, čeprav še tako dober Slovenec in Jugosloven, vedno in povsod eksponent katoliške cerkve, ki jo vodi italijanski Vatikan, da mora vsled tega deliti naziranje tega Vatikana o vrednosti in pomembnosti našega naroda in naše države, zlasti pa tudi njegovo naziranje o potrebi prodiranja med pravoslavne brate. S tem je tudi določen okvir onega klerikalizma, v katerem vidimo opasnost za razvoj našega naroda in naše države in proti kateremu moramo vsled tega nastopati ne le kot dobri Jugoslovenci, marveč še prav posebej kot dobri Slovinci.

Vsled tega bistva klerikalizma je seveda že v vsem početku brezupen vsak poskus pri-

žele na univerzi miru in reda, in poklicani činitelji se ne bodo dolgo upirali zahtevi po avtoritativnem posegu oblasti v toliko zlorablano svobodo in avtonomijo.

Ti klidi po odpomoči so se pomnožili in postali silnejši, odkar je znano, da so nemiri v Beogradu prestopili vsako mejo dopustnosti in prizanesljivosti. Malenkost bi bile pokvarjene klopi in mize, polomljena vrata in porušena stena. Toda truplo ubitega dijaka kriči prglasno po takojšnji remeduri. Ako se mla-

dina o pravem času ne zave svoje dolžnosti in se ne odreče neprestanemu sabotstvu, si bo postavila na kocko lepo in drago — toda doslej tako temeljito kompromitirano prednost akademske svobode. Vsa javnost zahteva, da vseučilišča prenehajo biti bojšča in razbojišča. Žrtve beograjskih nemirov je zgovoren opomin javnosti, dijakom in onim silam, ki imajo režijo v svojih rokah in ki pada nanje odgovornost za izgubljeno mlado življenje.

dobivanja za jugoslovensko idejo in za tezo narodnega in državnega edinstva pri vseh onih, ki predstavljajo vede ali nevede ta škodljivi klerikalizem. Brez škode za katoliško cerkev in njeno dobro duhovščino je treba ta klerikalizem zaveziti in ga potisniti tja kamor spada, to je v cerkev. Ni treba v to svrhu nobenega nasilja. Pameten konkordat po onih vzorcih, ki jih vidimo v Italiji in Nemčiji, pred vsem pa sistematično vzgajanje širokih plasti našega ljudstva in zlasti naše mladine. S tema dvema sredstvom se bo dalo polagoma omejiti klerikalizem in njegovo škodljivo poseganje v razvoj našega naroda in naše države, seveda pod pogojem, da bomo vršili to delo složno in enotno vsi, ki se čutimo Jugoslovenci in da se ne bodo našli med nami ljudje, ki bodo iskali zvez tudi s predstavniki rimskega klerikalizma, če se jim bo to zdelo potrebno z ozirom na njih osebne ambicije in koristi.

Prepričani smo, da bodo najbolj srečni in veseli dobri naši katoliški duhovniki sami, če se bodo mogli tudi oni priznavati k jugoslovenski ideji edinstva naroda in države ta-

ko, kot smejo to delati njih italijanski so-bratje pod vodstvom samega Vatikana. Zato pa je bilo zgrešeno ono pridobivanje, ki se je vršilo pri nas izza 8. novembra 1933. To pridobivanje je bilo usmerjeno predvsem na vrhunce bivše SLS, torej na one somišljenike te partije, ki so z dovoljenjem katoliškega klera zavzeli vodilne pozicije v njej. Takih voditeljev pridobiti ni moglo, nje je treba potisniti ob zid in iti mimo in preko njih med preprosti narod. Pridobivajmo, toda ne trošimo svojih sil in naporov pri ljudeh, ki so okosteneli v svoji stari miselnosti, posvetimo vse te svoje sile mladi generaciji, t. j. oni naši mladini, ki bo morala svoj čas nuditi glavno in najjačšo oporo našemu mlademu Kralju, ko bo prevzel kot polnoleten vladar v svoje lastne roke vladarske posle. Ta generacija bo odločala o usodi našega naroda in naše države, ta generacija bo reševala tudi problem naših zaslužjenih bratov, tej generaciji moramo posvetiti mi starejši vse svoje še razpoložljive sile, kajti le s tem bomo izvršili nalogo, ki nam jo nalaga prošlost našega naroda za njegovo bodočnost.

Tovarna umetne svile v Medvodah

Zvedeli smo zanesljivo, da se pripravlja v Medvodah zidanje velike tovarne umetne svile. Nihče ne more oporekati nujni potrebi dvigovanja naše lastne industrije raznih vrst, ki še niso pri nas razvile in ki jih narod in država potrebuje za svojo ekonomsko osamostojitev. Zlasti se ne more oporekati razvoju industrije pri nas, v naši banovini, kjer je narod skoraj povsod brez izjeme navezan na postranski zaslužek, ker mu lastna zemlja ne nudi dovolj sredstev in dohodkov za skromno eksistenco. Vzlic tem jasnim pogledom na potrebo razvoja naše industrije imamo tehne pomisleke proti temu, da bi se dovolilo osnovati omenjeno tovarno v Medvodah. Naši pomisleki temeljijo na sledečih vprašanjih, ki si jih moramo pri osnovanju novih industrij zastaviti, ako nečemo nadaljevati z ono brezglavostjo, ki je do sedaj vladala in ki je že narodu in državi prinesla toliko materialne in moralne, skoraj nepopravljive škode.

V prvi vrsti se moramo vprašati, ali je ta nova industrija naša, to pomeni, ali je osnovana z našim domačim kapitalom, ali jo vodijo naši domači ljudje, ali zaposluje naše domače strokovnjake, ali bodo naši pri tem kruha in zaslužka izključno naši domači delavci in ali bo predelavala naše domače sirovine?

V drugi vrsti se moramo vprašati, ali je ta industrija potrebna našemu narodu in naši državi v cilju gospodarske osamosvojitve, da se z izdelavo potrebnih industrijskih produktov doma osvobodimo dragega uvoza od zunaj in da na ta način pripomoremo zaposlitvi domačega brezposelnega delavca.

V tretji vrsti se moramo vprašati, ako se izkaže, da ta industrija ni potrebna za kritje domače potrebe, ali je kljub temu osnovanje dobro in koristno ter priporočljivo, ker se bo izdelaval produkt, ki ga bomo izvažali ter na ta način pripomogli dvigati splošno narodno gospodarstvo.

Tovarna se osnuje s tujim, italijanskim kapitalom. V zadnjem času govorijo, da to ni res, bojimo se in celo verujemo vsled dose-danih bridkih izkušenj, da so ustanovitelji naši domača imena, ki naj s svojim imenom krijejo resnico. Znano je, da v sosednji severni Italiji obstoje ogromne tovarne umetne svile, ki tvorijo enega glavnih eksportnih industrijskih artiklov Italije. Ogromna bremena, ki se nalagajo tej industriji s strani države, dajave na podlagi socialnih zakonov, ostra konkurenca, zaščitne carine tujih držav itd. silijo to industrijo, da si poišče druge, bolj ugodne in znosne pogoje. Bolj prikladnega terena pa ne najdejo zlepa, kakor pri nas. Država sama daje industriji ogromne olajšave, vsestransko jo ščiti, dovoljuje ji carine prost uvoz strojev in sirovin, njen produkt zavaruje z zaščitnimi carinami, dovoljuje ji davčne olajšave (v kolikor pa to po zakonu ne more, najkdo fabrikanti vedno sredstva in načina, da se izognejo plačevanju davkov). Ne smemo prezreti tudi sramotno nizke mezde našega delavca, ki je — razen pomanjkljivega bolniškega zavarovanja — izročen pri nas na milost in nemilost delodajalcu. Vsi ti in še drugi razlogi nas prepričujejo, da je kljub nasprotnim zatrditeljem izza naših gospodov tuji italijanski kapital pri tej akciji.

Paralelno s kapitalom — ako res pride do osnutka te tovarne — bo nastopila invazija tujih strokovnjakov, pod pretvezo, da mi sami še ne razpolagamo z izurjenimi močmi. Od naših domačinov bo zaposlena samo raja, samo naš delavec za najnižje in najslabše plačane opravke. Naš domači človek bo ponovno postal suženj svojega dela in stroja pod bičem tujega strokovnjaka in nadglednika, ako se upre, ajdi na polje, saj čaka dovolj drugih robotov na delo in na suho skorjo kruha. Primerov za to imamo dovolj, in sicer ne daleč od Medvod.

Ali se bodo namestili novi sposobni stroji? Čemu, ko se k nam brez carine in stroškov lahko uvažajo stari že zdavnaj za konkurenčno delo nesposobni stroji, saj se izpadek na produkciji vsled nesposobnosti stroja lahko izenači z delom naše raje, z njenim zdravjem ali pa z znižanjem mezd daleč izpod življenskega minimuma.

Ali nam je ta tovarna umetne svile res potrebna? Pri nas so po prevratu — zahvaljujoč ogromnim olajšavam in pomanjkanju domačega kapitala — dvignili tuji ogromno

tekstilno industrijo, ki že zdavnaj presega domačo potrebo. Tovarn umetne svile pa res nimamo. Kdo naj tvori glavnega kupovalca tega nepotrebnega luksuznega predmeta? Mogoče bolje situirani sloji? Ne! Bogate ali saj bolje situirane dame kupujejo pravo svilo, z umetno svilo se bodo šopirile naše kmetice, naša kmečka dekleta. Le poglejmo ta dekleta in te kmetice ob nedeljah, kako so oblečene. Poglejmo jih zjutraj, ko po vodi in blatu cest ljubljanske okolice porivajo svoje vozčke z mlekom in drugimi pridelki, s krilci do kolena, s čevlji iz laka s pol pedi visoko peto (Bafa), v svileni ali saj flor nogavicah. Manjka jim samo še umetna svila, da bo blaženstvo popolno in ekonomska kriza končana. Ne, umetne svile res naš narod ne potrebuje. Ako ga več ne moremo povrniti k njegovim starim, dobrim, koristnim in lepšim navadam narodne, trajne, doma izdelane noše, preprečimo vsaj nadaljnje zle vplive, ki nam jih prinaša nezdrava civilizacija iz zahoda.

Da bi ta tuja industrija, ki nam ni potrebna, svoj produkt mogla plasirati na tujih tržiščih in tako dvigniti naš izvoz ter s tem pripomoči naši trgovski bilanci, menda ne more verjeti niti največji naivnež. Kako naj zasede že zdavnaj osvojena tržišča in kako naj konkurira starim, zdavnaj že amortiziranim konkurencom. Pa tudi ako bi hoteli verjeti v ta čudež, ali bi dobiček ostal pri nas, da se naprej plodnosno investira. Dobriček bi romal v žepe osnovateljev, tujih kapitalistov, naš narod in država bi od tega ne imela nikake koristi.

Zvedeli smo, da se tudi odgovorni lokalni faktorji močno zanimajo in podpirajo zgraditev tovarne. Na videz je to razumljivo, saj je tudi v Medvodah še veliko revežev, kljub temu, da je tamkaj papirnica, tovarna tanina, firneža itd. Razumljivo je, da tudi kmetje v svoji težki današnji stiski želijo najti za sebe ali svoje otroke kako postransko zaposlitev. Vzlic vsemu temu moramo izraziti svoje globoko prepričanje, da ljudstvu s tem ne bo pomagano, da tuji kapital ne prihaja k nam iz ljubezni do našega trpečega naroda in z namenom, da nam pomaga izgraditi solidno narodno gospodarstvo, marveč samo z namenom, da izrabljuje ugodne prilike in da si napolni žepe na naš račun. Nam pa ostane skrb za našega proletariziranega kmeta, za duševno, materialno in moralno uničenega, jetičnega delavca in njegove degenerirane otroke. Ljubši nam je naš ponosen, zdrav in čvrst Gorenjec kot ubog kajžar, kateremu moramo pomagati z vsemi silami, da ostane in živi po svojih planinah kot pastir in šumski delavec, kakor da mu tuji vampir sesa zdravo slovensko gorenjsko kri.

Mi nacionalisti vidimo pri tej akciji samo siguren poizkus tujega kapitala, položiti na zdravo telo našega naroda ponovno lačno in krvi željno pijavko, da mu izsesa poslednjo moč. Svarimo pred nezdravimi posledicami še pravočasno, ker bomo posledice nosili mi vsi skupaj. Caveant consules!

Nasprotnika uženeš

Nasprotnika uženeš lahko samo, če ga poznaš, to je staro načelo. Kako uženeš mo-tilce čistega radijskega sprejema, ti pove nova številka edinega slovenskega bogato ilu-striranega tednika za radio, gledališče, film, šport in modo »Naš val«. V strokovnem, a poljudno pisanim članku, ki je opremljen s pojasnjujočimi risbami, nas pisec uvaja v mot-nje oddajnih postaj, v atmosferske motaje, v motnje pri sprejemniku in v take, ki jih pov-zročajo električne naprave, obenem nas pa pouči, kako se teh motenj lahko ubranimo. Ta članek nas seznani tudi z zakonskimi pred-pisi, ki strogo zabranjujejo motenje radijskega sprejema. O glasbenem sporedu radijskih postaj je prispeval članek skladatelj in glas-beni recenzent profesor L. M. Škerjanc, z naj-priljubljenejšimi sodelavci naše oddajne po-staje nas seznaja posebna slikanica, ki nam predstavlja tudi slike slovenskih sodržnikov v nacionalni uri, pestra je filmska rubrika, za ljudsko odre nadaljuje pisatelj Anton Ingolič svojo izvržno dramo »Zgrešena pota«, zani-mivi sta ženski rubriki kulture telesa in mo-de, za one pa, ki se pri sprejemnem aparatu uče nemščine, je važna rubrika tujih jezikov. V »Našem valu« najdemo še zanimiv drob-ž

Čudna poslanica

Po beograjski »Narodni Odbrani« z dne 27. januarja t. l. podajamo prosto:

»Arhierejski sinod srbske pravoslavne cerkve je sklenil, da se leto 1935 proglasi kot svetosavsko leto in se v okviru te cerkve priredi niz verskih in kulturnih manifestacij, s katerimi bi se dostojno obeležila 700 letnica smrti tega velikega moža, prosvetitelja srbskega dela našega naroda. Ta sinod je v šte-vilnih razglasih, objavah in naredbah svojim podrejenim organom točno in nesumljivo odredil, da se proslava izvaja v območju srbske pravoslavne cerkve po njenih organih, popolnoma v svetosavskem duhu. Ni sumnje, da se bo vse to tudi tako izvedlo. Bog ve, če bi se brez žrtev Rastka Nemanjića bila mogoča obdržati srednjeveška srbska država. Ako ne bi bilo njega, bi bil srbski del našega naroda ostal še nadalje pod vplivom in upravo bizantinske in poznejše grške cerkve. Kaj bi značil tak slučaj za njegovo nacionalno struk-turo, ni niti potrebno dokazovati. Da ni bilo sv. Save, ne bi bilo onih veličastvenih car-skih zadužbin, ne bi bilo ponosa jugosloven-ske kulturne prošlosti, ne bi bilo vsega onega, kar pozitivnega znači svetosavska tradi-cija. In zopet, ako ne bi bilo te njene visoko občutene in dokumentirane morale, njenih preizkušenih in točnih pogledov na življenje in svet, bi bil srbski del našega naroda težko prenesel 500 letno robstvo in še težje ohranil toliko rasne sile, kolikor jo je bilo potrebno, da se vse to ne samo prebilo, nego tudi pre-živi in dočaka vstajenje srbske države in po tej kot nujna in zgodovinska posledica vsta-jenje močne Jugoslavije.

Arhierejski sinod srbske pravoslavne cerkve, voden izključno po teh vidikih, je imel v vidu, da tako visok in pomemben čas v zgodovini tako srbskega dela našega naroda, kakor jugoslovenske države ne sme ostati neopažen. Na kultu prednikov, ki je posebno Srbom tako dragocen, se z negova-njem tradicije in duha svetosavskega, ustvar-jajo nove generacije in postavljajo novi ideali v stremelju k boljšemu in napred-nejšemu, in končno je stvar vsake cerkve, pa logično, tudi srbske pravoslavne, da mora iti za tem, da svoje vrednosti posebno poudarja. Vsled tega, je ta cerkev iz svojega ožje cerkvenega in z jugoslovensko kulturnega stališča gotovo imela popolno pravico objaviti proslavo 700 letnice Save Nemanjića v okviru cerkve, katere ustanovitelj in prvi arhiepi-skop je on.

To stališče odobrava celokupna jugoslo-venska napredna javnost. Zalostno pa je, da tega ne moremo reči o gotovih predstavnikih katoliškega dela našega naroda. Oni so svoje po ničemer utemeljeno stališče k tej stvari objavili v posebni poslanici, ki jo je podpisal gospod zagrebški nadškof Ante Bauer. V tej poslanici gospod Bauer na »vprašanja z raz-nih strani« odgovarja, da je omenjena pro-slava »zaukazana« po arhierejskem sinodu srbske pravoslavne cerkve in da je zato »či-sto verska in plemenska stvar in proslava srbsko pravoslavne cerkve, ki se pripadni-kov drugih veroizpovedi, torej tudi katoliške, ne tiče.« To je po njegovem razlog, da s po-slanico »na ravnanje« sporoča duhovništvu, da »z ozirom na to, da katoliškim vernikom ni potrebno sodelovanje na tej proslavi, jih nihče siliti ne more in ne sme, da bi sode-lovali pasivno, še manj pa aktivno pri pri-re-ditvah te proslave.« »Kar se tiče šolske mla-dine, bo proslava sv. Save kot splošnega dr-žavnega šolskega praznika izvršena po ob-stoječem predpisu ministristva prosvete, in

ako se zgodi, da bi se kaka šola pregrešila proti tem predpisom, da »bo ministristvo odredilo, da se stvar preišče in se proti na-meščencem, ki bodo spoznani krivim, tudi postopa.« S to poslanico nadalje ukazuje dušnim pastirjem in katehetom, da ga (Bauera) obvestijo o vsakem kršenju njego-vih ukazov.

Tako stališče je torej zavzel nadškof go-spod Bauer glede proslave 700 letnice sv. Sa-ve. Globoko in iskreno verujemo, da je to storil brez kakega stvarnega povoda. Pravo-slavna cerkev ni ona, ki bi se hotela večati na agresiven način in na škodo drugih. Vsa njena zgodovina je polna dokazov, da so njeni napori bili osredotočeni vedno samo na to, da čuva svoje vernike sebi in da jih čuva prozeličizma. Ona je v svoji rečenici »brat je mio koje vere bio« preživljala svoje črne dni, vsa zagobljena v delo in službo preiskušane-mu narodu. Toda znala je braniti in čuvati svoje svetlinje s tistim članom, ki je karakte-rističen za sveto katoliško cerkev, do ka-tere sodelovanja ji je vedno bilo in pri čem-er je vedno izbegavala zaplete in trzavice, gledaje samo na to, da svoje vernike vzgaja v krščanskem duhu. Ako se je sedaj odločila, da sv. Savi posveti eno leto v spomin, je to storila v prepričanju, da nikomur ne vsiljuje kake svoje ortodoksne, nego da doprinese svoj tribut k izgradnji jugoslovenske države in nove jugoslovenske mentalitete, ki je veli-ka in opravičena. Ni dvoma, da ima sv. Sava, čeprav predstavitelj pravoslavne cerkve, po 700 letih vendar ogromno število spoštoval-cev tudi med jugoslovenskimi brati katoliške vere, ki priznavajo njegove velike zasluge za naš rod brez ozira na to, da je ta oseba pri-padala nekemu drugemu kultu. Ravno v ča-su, ko se pojavlja poslanica g. Bauera, je »Glasnik beograjske nadbiskupije«, torej uradni organ te visoke verske institucije, ki ga v Beogradu urejuje dr. Avgustin Juretić, konzultor in dopisnik »Hrvatske straže«, ka-tera je, kakor vsakemu znano, zelo blizu za-grebškemu kapitolu in g. Bauerju, torej ta organ je prinesel cel niz člankov pod naslo-vom »Povjest katoličke crkve u Srbiji«. V teh člankih se poudarja veliki pomen sv. Sa-ve, njegova modrost, njegov veliki prestiž in njegove zasluge za narod, cerkev in državo. In ko je divji Sinan-paša na Vračaru sežgal ostanke sv. Save, naglašala pisec, da »nesrečnik ni vedel, da večnost velikana ni v grobu, ne-go v sreih in dušah človeštva.«

Nihče, pa tudi ne pravoslavna cerkev, ni-ma potrebe, da osebnosti velikana, ki tudi po priznanju tega katoliškega lista pripada člo-veštvu, pridobiva spoštovanje na tak način, kakor ga hoče predstaviti poslanica g. Bauer-ja. Smatramo, da bi siljenje k aktivnemu ali pasivnemu proslavljanju sv. Save pomenilo blasfemirati prosvetiteljev lik, kakor tudi bi pomenilo nepoznavanje njegove zgodovinske vloge. To ne more biti cilj pravoslavne cerkve, niti kateregakoli njenih pripadnikov. Stvar predstavljati tako, kakor se jo je, pa pomeni zabadati trn v zdravo nogo in zavest-no otežavati staro idejo uedinjenja krščanskih cerkva, na kateri je delalo mnogo umnih in cenjenih glav iz vseh krščanskih cerkva in vseh časov, pomeni dajanje netiva za nova nerazumljenja, ki Jugoslovenom, pri-padnikom teh krščanskih cerkva, niso po-trebna, katerih oni niti ne želijo, s katerimi nočejo imeti opravka, obžaljujoči to, da prihajajo od osebe g. Bauera, ki je v nekem po-membnem času bil velik pobornik bratske sloge in narodnega edinstva.

Encieniteta (službeni rang) in pa turnus fakultete

(Po »Akademskem glasu«.)

»Akademski glas« zagovarja v svoji zad-nji številki dejstvo, da je bil o priliki zad-njih rektorskih volitev na dokaj čuden način preskočen prof. dr. Hadži, vendar zagovor ni posrečen in kaže vse znake zadrege, v kateri je bil sestavljen. Predvsem ugotavljamo, da vsaj po slogu in načinu izražanja te obrambe ni pisala roka mladega akademika, zapisalo jo je očitno precej starejše pero, ki upo-rablja stalno izraze kot so ansieniteta, rang, asociacija in drugi. Teh izrazov bi roka mla-dega in navdušenega slovenoborskega akade-mika gotovo ne napisala, saj poklanja tak akademiku vse svoje brige in skrbli le čističi naše lepe slovenščine. Tudi iz podatkov, ki jih vsebuje obramba, se more sklepati, da so priskočile »Akademskemu glasu« na pomoč starejše sile. Toda kot rečeno, obramba kljub temu ni posrečena in je le nov dokaz zadrege, ki je nastopila, čim se je začela za dokaj čudne razmere na jugoslovenski univerzi kra-lja Aleksandra I. Uedinitelja zanimati ona slovenska javnost, ki si jo klicala na pomoč samoslovenski akademiki sami.

Obramba skuša predvsem dokazati, da dr. Hadži pri volitvi rektorja ni bil prezrt zato, ker je Srb, marveč le vsled »uvideno-sti in prilagodljivosti univerzitetnih profe-

iz radijskega, gledališkega in filmskega sveta, križanke in magične like, posebno vas pa opo-zarjamo na nagradni razpis za najboljšo slo-vensko zvočno igr. — Zahtevajte še danes brezplačno in brezobvezno na ogled eno šte-vilko te najcenejše tedenske revije, ki ima stalno na 12 straneh program vseh važnih ev-ropskih oddajnih postaj in sporede vseh oper, operet, slušnih iger, koncertov in športnih re-portaž. Mesečna naročnina Din 12.— Pišite na naslov: Radijska revija »Naš val«, Ljubljana.

sorjev, ki so se izognili bojnemu glasovanju med kandidatom filozofske fakultete in pre-šli na tehnično.

Da pa temu ni tako, priznava obramba sama, ko poje slavo »globokemu razumevanju in finemu odnosu dr. Hadžija do naših kul-turnih problemov«, se mu zahvaljuje, ker je sprejel pred leti le za kratko dobo predsed-stvo Muzejskega društva, »da ga skoraj pre-da predsedniku Slovincu« in izraža željo, da bi bil dr. Hadži tudi pri volitvah rektorja po-kazal enako uvidenost, »saj je šlo celo za mnogo važnejšo in težjo funkcijo, ki nalaga napram slovenski kulturni zgodovini vse večjo odgovornost«.

Kaj naj vidimo v tem delu obrambe drugega kot pa izrecno priznanje, da je sa-moslovenskim profesorjem in študentom na-še univerze sicer žal g. dr. Hadžija »kot ose-bec, da pa ta kavalir o priliki rektorskih vo-litev ni postopal korektno, ker se je sploh drznil pojaviti kot kandidat in si je sploh mogel domisljati, da bi mogel kot Neslove-nec prevzeti tako važno, težko in napram slo-venski kulturni zgodovini tako odgovorno funkcijo. Hvala, gospodje, za to priznanje, kaj drugega tudi mi nismo trdili. Dr. Hadži je Srb, kot tak je po Vašem mnenju nesposoben prevzeti funkcijo rektorja na ljubljanski uni-verziteti Pri tej miselnosti pričakovati oziroma zahtevati od dr. Hadžija, da bi umaknil kan-didaturo, katere ni postavil sam, je pač več kot naivno. S tem bi bil vendar on sam pri-kzal svojo manjvrednost napram slovenskim profesorjem ljubljanske univerze, s tem bi bil priznal, da noben Srb ne more nikdar zavzeti rektorskega mesta na tej univerzi. Kako morejo tako ponižanje svoje lastne ose-be in svojega naroda pričakovati od Srba dr. Hadžija oni slovenski profesorji in študentje, ki se izživljajo v samoslovenstvu in zro pre-

zirljivo na naše srbske in hrvatske brate, to si naj razložijo ti gospodje sami. Po našem mnenju bi bil postopal g. dr. Hadži nekorektno baš v primeru, če bi bil umaknil svojo kandidaturu.

Z navajanjem principov »encienitete« (službeni rang) in s sklicevanjem na »turnus fakultete« skuša »Akademski glas« dokazati, da skok preko dr. Hadžija pri zadnjih rektorskih volitvah ni nič novega. Po naših informacijah pa tozadevni primeri ne drže. Ne bomo obravnavali vseh onih primerov, ki jih našteva »Akademski glas«, ker nečemo iti predaleč. Če pa bo »Akademski glas« to želel, bomo pač iznesli vse potankosti, čeprav nekaterim ne bodo ravno prijetne. Profesor dr. Skumović doslej res še ni bil nikdar rektor, znano pa je, da je to čast redno in stalno odklanjal. Glede teološke fakultete so morali naši profesorji ponovno dobiti utis, da si lasti pravico določanja rektorja, kadar je na vrsti ta fakulteta, škofijski ordinariat v Ljubljani. Če in koliko je to prepričanje utemeljeno, naj se »Akademski glas« informira pri gg. profesorjih teološke fakultete, ki mu bodo mogli dati najboljše pojasnilo. Vsled tega je tudi prišlo že v prvih letih naše univerze do kandidature prof. Plemelja proti dr. Ušeničniku Alešu. Proti poslednjemu ni imel nihče od profesorjev nobenih pomislekov in bi bil brez dvoma izvoljen soglasno. Le da izrazijo svoj protest proti domnevnemu vmešavanju škofijskega ordinariata, so glasovali nekateri za dr. Plemelja.

Primer kandidature dr. Vidmarja proti dr. Dolencu ne drži. Dr. Dolenc je bil redni kandidat juridične fakultete, ki je bila takrat na vrsti. Dr. Serko in nekateri profesorji pa so hoteli podaljšati rektorjevanje dr. Vidmar-

ja ter ga imeti na rektorskem mestu še za dobo enega leta (takrat so bili rektorji voljeni vsako leto). Iz kakšnih vzrokov se je hotelo favorizirati g. dr. Vidmarja, o tem ne bomo razpravljali, ugotovimo pa lahko, da je prodrla kandidatura dr. Dolenca, kar je bilo tudi povsem v redu in v skladu z obstoječo prakso.

O kandidaturah dr. Ramovša proti dr. Šerku ali dr. Kidriča proti dr. Nachtigalu ne razpravljamo, ker bi morali iznašati gotove osebnostne zadeve, česar pa vsaj zaenkrat nečemo storiti. Svetujemo pa »Akademskemu glasu« oziroma njegovemu anonimnemu piscu, naj v bodoče opusti naštevaje takih primerov, kojih ozadje je njemu prav dobro znano in o katerih ve, da le potrjujejo ono pravilo in ono prakso, ki je bila pregažena, ko bi moral priti na rektorsko mesto dr. Hadži.

Sicer pa se bojimo, da bomo morali še večkrat poročati o razmerah na naši univerzi in tako si lahko nekaj materiala pridržimo za bodoče članke. »Akademskemu glasu« bo brez dvoma zmanjkalo materiala mnogo prej kot nam. Slednjič pa le še vprašanje, zakaj in kako je prišlo do nevarnosti bojnega glasovanja med dvema kandidatom filozofske fakultete (dr. Hadži — dr. Cankar), katero je preprečila »prilagodljivost« profesorjev.

Do nesoglasja je prišlo, ker je prof. dr. Kidrič prečital izjavo, da bi izvolitev Slovenca na rektorsko mesto napravila v slovenski javnosti boljši vtis kot pa izvolitev Ne-Slovenca! Ker se je to zgodilo, pač ni dvoma o tem, da je bil prof. dr. Hadži odklonjen od gotovih profesorjev samo in izključno zato, ker ni Slovenec, ampak Srb! Na to naj odgovori »Akademski glas«!

Delavstvo, njegovi socialni problemi in NO

S postankom Jugoslavije, v kateri je bila dana možnost svobodnega razvijanja in zaščitve vsakemu poštenemu državljanu, so nastali novi momenti in nove prilike, v katerih se pa naš delavski stan ni znašel. Znašli pa so se v tem položaju gotovi voditelji, ki so si hoteli v novem položaju po vzgledu starih patrijarhov, plemičev itd. graditi sebi dober obstoj in brezskrbno življenje. Narodna Odbrana, osnovana leta 1908, iz žive potrebe srbskega dela našega naroda, je sicer leta 1918 mislila, da lahko počiva na lovoričkah svojih uspehov in svojega dela, ker je bil izpolnjen njen glavni program: osvoboditev, to je politična osamosvojitve celokupnega jugoslovenskega naroda. Žal pa se je le v prekratki dobi izkazalo, da so se polastili oblasti v novi, s hektombami junških žrtv izgrajeni državi partizani, katerih edini namen je bil osiguranje svojih osebnosti. Dovolj dolgo je Narodna odbrana čakala in upala, da se bodo ti naši mali in veliki politični »izvoljenici« spomnili interesov naroda, dovolj dolgo je upala in pričakovala, da bodo razmere kretnile na ono pot, ki jo narod zahteva in pričakuje. Ko pa je po bridkih izkušnjah uvidela, da ti mogotci tega ne marajo, je ponovno stopila na plan, je ponovno prevzela in si naložila one naloge, ki si jih je začela ob svoji ustanovitvi leta 1908., tokrat sicer ne, da reši narod politične suženjosti, temveč da ga gospodarsko osamosvoji, ter da ga osvobodi brezprimernega izkoriščanja tujih in domačih izkoriščevalcev.

Pri tem svojem delu Narodna odbrana od svojega ponovnega živahnega udejstvovanja, ki je počelo z letom 1930, ni iskala nikdar koristi za sebe, ni iskala številskega pripadništva delavskega razreda, temveč je nudila pomoč vseh in ob vsaki priliki, ko je bila delavskemu stanu kot pripadniku jugoslovenskega naroda potrebna. Vse svobodne strokovne organizacije, od katerih večina je bila do pred 6. januarja v internacionalnih socialističnih rokah, ter tudi ostale strokovne organizacije niso znale, niso mogle pa niso hotele v najtežjih trenutkih pomagati delavstvu v pravični borbi za njegovo socialno izboljšanje, v taki meri, kot bi jo delavec po svojem trudu zaslužil. Delavska gibanja, mezdana, stavkovna, ter ostala so bila tudi v naši svobodni Jugoslaviji le prečestočasni plod in delo par ljudi, ki so hoteli na račun delovanja ljudstva doseči koristi zase. Vsi takozvani in pasterirani delavski zastopniki so le prečestočasno odvajali naše delavske množice od prave poti in mu risali lepšo bodočnost v internacionalni marksistični organizaciji, ker so vedeli, da to najbolj vžiga med slabo plačanim delavstvom in da to prinaša največ koristi njim samim.

Narodna odbrana kot nacionalno socialna, patriotska organizacija smatra za svojo dolžnost in je to v zadnjih letih že neštokrat dokazala, da delavstvo odvrča od nepremišljenih korakov in ga v prvi vrsti vodi v to, da bo tudi naš delavec svobodno, premišljen in zaveden državljan, da bo z vsemi silami delal v njen dobrobit in njen procvit ter napredek ter tako zlomil moč izkoriščevalcev in brezvestnežev, sebi ustvaril pravo stališče in s tem boljše življenske pogoje.

Ako pogledamo in ako se ozremo na naša industrijska podjetja, ako pogledamo razvnanost in politično mešetarjenje posameznih strokovnih organizacij, potem vidimo, da tam ljudem ne gre za dobrobit delavstva in delavskega stanu. Le v Narodni odbrani in potom nje si bo izgradil svoje pravo državljsko, človečansko in pridobitno stališče.

Po dosedanjih svojih izkušnjah in po poznavanju razmer sem prepričan, da delavstvo delu Narodne odbrane zaupa, da ji sledi in da je delavstvo prepričano, da se bo samo z delom ljudi, ki ne iščejo nikakih osebnih ko-

risti in nagrad, doseglo ono, kar si delavstvo prizadeva doseči.

Narodna odbrana kot organizacija celokupnega jugoslovenskega naroda želi in bo tudi dosegla, da se onemogoči eksploatiranje našega nacionalnega življa s strani onih, ki mislijo, da je narod samo material za izkoriščanje. Narodna odbrana hoče in bo tudi uspela, da vsakega pripadnika našega naroda naredi zavednega državljana, ki bo vedel in ki se bo zavedal, da se sme opirati v borbi za svoje pravice na ves narod.

Delavstvo, njegovi socialni problemi in delo Narodne odbrane so tako tesno povezani, da se jih ne more ločiti nikdar več, da se jih ne da razdvojiti, ker se danes ravno delavstvo, vsi oni tepeni, ponižani in razžaljeni do bro zavedajo, da jim je samo Narodna odbrana in svobodna Jugoslavija oni čvrsti temelj, ki jim lahko omogoči v najbližji bodočnosti boljše življenske pogoje, udobnejše življenje in ugodnejši življenski razmah.

Jugoslovenci smo primorani, da si po ustvaritvi svoje lastne države ustvarimo tudi gospodarsko neodvisnost. Delavstvo je v tem važnem delu prevažen tvorec, ki naj po svoje pripomore k čim skorajšnjemu uresničenju vsega tega. Pomagajmo si sami, ne naslanjajmo se na tujo pomoč, ker samo kolikor si sami pomagamo in kolikor sami zmoremo, samo to je trajno ustvarjeno v našo korist kot celote. Če se zavedamo tega, potem bo pot lahka, zmaga sigurna, socialni problemi in z njimi zvezani pogoji za izboljšanje našega delavstva so zasigurani.

„Naša pota“ št. 2

Edina res slovenska originalna revija, ki se je že v prvem letu svojega izhajanja uveljavila v vseh naših krogih, je pravkar izdala svojo februarjsko številko, spet bogato opremljeno in izredno pestro, kakršne so bile tudi vse dosedanje. Iz vsebine najnovejše številke omenjamo lepo Regalijevo vabilo »Majka zima zove vas u slovenske krajeve«, Sichelovo reportažo »S smučmi in loško gospodstvo«, kjer nam avtor odkriva še skoraj neznan, a vendar idealne smučarske terene, Zorutovo planinsko pesem »V pohorskem snegu in soncu«, Regalijevo »Cesto treh rodov«, ki z njo podaja pregled krajev in ljudi ob novi durmitski cesti, ki je najbližja zveza Beograda z morjem, Saleščanovo vabilo »Na mrtvi ognjenik Smrekovec nad Šoštanjem«, Omladičovo lepo novelo »Maščevanje«, ki v njej obuja vojne spomine iz časov zatiranja in preganjanja slovenskega življa, Delavko bežno poročilo o zibelki filma, Manevič-Regalijevo opisanje mohamedanskih tekij našega juga, ki so še največja zagonetka nam vsem, Kosovo socialno poročilo o bežniških in prostitutkah naših ulic, ki so naša največja socialna bolečina, Sebestov opis življenja afriških pritlikavcev, zanimiv donesek »Ljubzen, žena in njena vzgoja za življenje in zakon« in Karmahovo studijo o grafologiji. Pestre in poučne so rubrike za fotoamatere, knjige in revije, film in turistične informacije, ki nudijo dovolj potrebnih podatkov vsakemu izletniku in letoviščarju. Zanimiv je tudi tabelarni pregled višin najmočnejših slovenskih planinskih vrhov, po treh najvišjih v vsaki banovini naše države in po treh najvišjih vsake celine.

Revija krasi skoraj 100 sijajnih ilustracij, ki dokazujejo zmogljivost naših tiskarn, a obenem so najjasnejši dokaz poleg vsebine, da tudi Slovenci moremo izdajati revijo, ki se more v vsakem oziru kosati z vsemi nepotrebnimi inozemskimi. Revijo, ki jo spretno ureja g. Vladimir Regalij, toplo priporočamo. Naroda se v Ljubljani, poštini predal 114, za vsletno naročnino Din 80.—.

Kulturni drobci

Samoslovenci in samoslovenske manire

Umrli je slovenski pisatelj. Osemdeset let mu je bilo in do zadnjega je delal in pisal... Res ni bil med prvimi in vodilnimi bojovníki kako slovstvene struje, a kar je dal, je dal iz srca in mnoge njegove povesti so še do danes med narodom najbolj čitane knjige. Z lepo besedo in zanimivim pripovedovanjem si je pridobil srca čitateljev. Bil je vsega spošтовanja vreden mož, kot človek in pisatelj.

In kaj se je zgodilo. Dva lista, ki izhajata v isti tiskarni, sta imela dobesedno enaka nekrologa, iz česar se je videlo, da nimata sama iz sebe nič povedati. »Slov. Narod« ki mu je pokojni pisatelj napisal marsikak lep feljton in je bil — čeprav se ni vmešaval v politiko — pokojnik verdarle njegov idejni pristaš v preteklosti — ni smatral za potrebno, da bi vsaj s črnim obrobil njegovo ime. Ta list, ki se je zadnjič zaletel celo v ljudsko univerzo, ker se je vršilo neko predavanje v srbohrvaščini, češ da naši ljudje tega jezika ne razumejo, bi pač lahko bolj častno dokončaval svoje stare dneve. In spoštovanje do mož, ki so delali na kulturnem polju za nas Slovence, je prvi znak pravilnega pojmovanja časnikarske dolžnosti. Da »Jutro« ni prineslo takoj prvi dan daljšega nekrologa, je bilo opravičljivo vsled praznika. »Slov. Narod« pa je imel do popoldneva dovolj časa, da bi bil počastil spomin slovenskega pisatelja tako kot je zaslužil.

Pogreb je bil lep, ker je bil lep dan. Vprašanje pa je, ali se ni nihče iz literarnih krogov smatral za poklicanega, da izpregovori ob grobu nekaj besedi v slovo možu, ki je vse življenje živel slovenski knjiži? Videli smo zastopnike »Mohorjeve družbe«. Šli so do znamenja in so se vrnili. Če bi bil ves njihov, bi mu bili gotovo govorili na grobu. Tako niso smatrali za svojo dolžnost, da mu s par besedami izkažejo hvalečnosti za vse, kar je storil za »Mohorjevo družbo« in za našo ljudsko knjižo. Videli smo predsednika »Slov. Matic«, ki je baje naša najvišja kulturno-literarna ustanova. Ker je v nji tudi društvo slov. književnikov in pisateljsko podporno društvo, bi človek sodil, da bo ona smatrala za svojo dolžnost, da izpregovori v spomin svojemu sotrudniku. Toda »Slov. Matica« je danes društvo, za katerega občne zbornice se niti lastni odborniki več ne zanimajo. Pa bi človek mislil, da bodo ti Samoslovenci vendar počastili na grobu spomin slovenskega pisatelja, ki je bil vedno in povsod Slovenec. Za take stvari »Slov. Matica« nima več smisla. Mi smo veliki v svojem samoslovenskem navihovanju, ko pa je treba pred svetom izpolniti svojo dolžnost, takrat smo majhni. Tako je tiho — kakor je živel in delal — odšel od nas pisatelj, ki je nad 50 let delal na polju slov. literature. Njegov pogreb je bil znak časa in naših razmer.

Zagrebski nadškof dr. Bauer, ki nosi tudi naslov jugoslovenskega primasa, je ob letošnji 700letnici sv. Save izdal okrožnico, v kateri trdi, da je ta proslava samo stvar pravoslavne cerkve in da se k proslavam ne more nikogar siliti. V beografskem »Vremenu« je dr. Dušan Glumac, univ. profesor, temeljito odgovoril zagreškemu nadškofu. Tak izpad katoliškega fanatizma pa bi zaslužil še drugačnega odgovora. Samo da imamo pri nas toliko drugega dela, da se ne utegnemo pečati s takimi stvarmi. Naša mladina po šolah pa je lepo proslavila ta praznik.

„Vatikanske ječe“

»Vatikanske ječe«. Ko smo prečitali to knjigo, ki jo je izdala »Tiskovna zadruga«, smo pomislili, ali nima »Tiskovna zadruga« morebiti kak večji pomen v našem kulturnem in nacionalnem življenju, da izdaja take knjige, ki so za nas brez pomena. Mi rabimo lepih del za naše knjižnice in bi bilo treba že z narodno-gospodarskega stališča urediti knjižni program tako, da izdajamo dela, ki so nam v prevodih potrebna, ker bogate bodisi našo miselnost ali pa nudijo zdrave hrane naši književnosti in čitateljem. Ta knjiga ne nudi ne enega ne drugega.

Edini odgovor na izzivanje italijanske višje duhovščine (ozir. vatičanske politike) proti našemu narodu bi bil ne samo besedni protest, ne samo to, kar piše »Slovenec«, tudi posamezni izstopi iz cerkve, ki se že vrše, ne morejo pred svetom izraziti vsega ogorčenja, ki ga mora čutiti ves naš narod pri nekrščanskih dogodkih, kakršne smo doživeli zadnji čas v Trnovem in drugod. Da se najdejo še danes zaostali ljudje, ki sovražijo in preganjajo človeka zaradi njegovega jezika, to je sramota Evrope, ki bi morala sama izbrisati ta madež. Narod, ki drugemu narodu ne dovoljuje kulture, je nekulturen. Največje barbarstvo pa je, maševanje nad deo. Vsak narod mora samo sočustvovati z onim delom drugega naroda, ki ni bil tako srečen, da bi prišel v svojo državo. To je znak kulture. Vsa Evropa bi morala vstati proti barbarstvu, ki greši proti kulturi človeštva. Če pa to dela duhovščina v imenu cerkve, je to dvakrat žalostno. Edini odgovor na to bi mogla dati naša duhovščina, če bi vsi skupaj obrnili hrbet italijanski rimski cerkvi in našli pot v drugo kristjansko cerkev, ki priznava pravice tudi malim narodom. To bi bila beseda, ki bi jo slišala Evropa, to bi bil korak, ki bi imponiral tudi tam, kjer nas že od nekdaj smatrajo za narod hlapcev.

Mi barbari smo izdali Danteja v lepši izdaji nego Prešerna. Tudi nismo imeli denarja za bibliofilske izdaje kakršnekoli slovenske knjige, ampak smo poskrbeli tako izdajo za prevod izpovedi sv. Avguština. Najcenejša slovenska knjiga ni kaka slovenska knjiga, ki bi jo moral poznati vsak Slovenec, ampak Tomaža Kempčana »Hojza za Kristusa«, ki se prodaja po 9 Din. Če bi nas opazoval kak tujec in presojal po teh znakih, bi si ustvaril jasne pojme o vrednotah slovenske kulture.

Nov univerzitetni profesor

Prošlo leto je umrl redni profesor naše tehniške fakultete, vsled tega je bilo treba spopolniti število rednih profesorjev na tej fakulteti. Vsa poučena javnost je pričakovala, da bo univerzitetni svet predlagal na to mesto prof. ing. Znidaršiča, ki je že preko 10 let izreden profesor naše tehniške fakultete za vodne zgradbe in hidrologijo. Je to stvar, ki spada med glavne predmete vsake tehniške fakultete.

Po dobljenih vesteh pa je univerzitetni svet predlagal, naj postane redni profesor na tehniški fakulteti sedanjí izredni profesor dr. Gosar Andrej, ki vrši to funkcijo šele 3 leta, je tudi sicer mnogo mlajši kot ing. Znidaršič in predava na tehniški fakulteti le gradbeno, železniško in vodno pravo, torej stvarino, katere je na tehniški fakulteti postranskega pomena.

Ing. Znidaršič se sploh ne udeležuje politično, je tih in skromen znanstvenik, ki deluje brez vsake bučne reklame za svojo osebo. Kako to, da ga univerzitetni svet ni predlagal, ko je vendar s stališča naše tehniške fakultete in njenih potreb kvalificiran mnogo višje kot pa dr. Gosar, pa je poleg tega ne samo po svojih letih, marveč tudi po svoji službeni dobi mnogo starejši od dr. Gosarja. Kakšni so mogli biti razlogi, ki so vodili profesorje tehniške fakultete in pa univerzitetni svet, da mu je bil predpovestjen mnogo mlajši in za tehniško fakulteto mnogo manj potreben dr. Gosar?

Pri tem je žalostno to, da ministrstvo samo v tem oziru nima nobene ingerence. V našem državnem proračunu mesta profesorjev niso določena po stolicah kot na inozemskih univerzah, naš proračun navaja le število profesorjev. Tako ima vsaka fakulteta gotovo število rednih profesorjev ter določa univerzitetni svet povsem svobodno profesorja, ki naj se postavi na eno ali drugo izpraznjeno mesto rednega profesorja brez vsakega ozira na stroko, ki jo poučuje. Le tako je mogoča anomalija, da ostanje profesorji, ki predavajo prvostopenjske predmete, v staležih izrednih profesorjev, redni profesorji na tehniški fakulteti pa postanejo oni, ki uče le tretjerazredne predmete. Služaj ing. Znidaršiča kaže nevedrnost današnjega stanja in prav gotovo bo v najnem interesu naših univerz in pravilne zasedbe vseh onih stolic, ki morajo biti zasedene, če naj posamezne fakultete sploh redno poslujejo, če posvete merodajni faktorji čimprej primerno pažno takim primerom ter preskrbe za spremembo obstoječih predpisov. Poudarjamo, da nam ne gre za osebe, ker nimamo niti z ing. Znidaršičem niti z dr. Gosarjem nobenih zvez, gre nam le za stvar.

Malo pojasnila

Na izjavo »J. N. A. D. Jadrana«, v kateri »... najodločnejše obsoja okoskrčno ponašanje one akademске mladine, ki je bila v svojem fanatičnem samoslovenstvu zmožna žaliti ob volitvah novega rektorja, enega največjih naših znanstvenikov in pedagoga...« je prinesel »Akademski glas« z dne 1. februarja 1935. daljši odgovor.

Glavni adut tega odgovora je trditev, da skuša »Jadrana« izjava »prikazati načelno stališče akademске mladine, s katerim si je ta želela na rektorskem mestu zaradi nalog... Slovence, domačega človeka, ki bi imel mnogo čuta za naše probleme in potrebe, kot žalitev g. prof. dr. Hadžija!« Torej iz načelne je nastala osebna zadeva!

Ne, izjave »Jadrana« ni tako razumeti. V njej je predvsem vsebovan protest baš proti »načelnemu stališču akademске mladine«, s katerim je v osebi g. univ. prof. dr. Hadžija žalila jugoslovensko nacionalno čustvovanje večine našega naroda. V svoji brutalnosti, s katero je samoslovenska mladina zastopala svoje »načelno stališče« je bila tudi osebno žaljiva. Ali se ne konča univerzitetnemu senatu izražena zahteva, da bodi le Slovenec rektor s stavkom: »Le ta more uživati tudi naše popolno zaupanje?«

Če je »Jadrana« izrazil gosp. univ. prof. dr. Hadžiju svoje spoštovanje in hvaležnost ob tej priliki, je hotel s tem postaviti »načelnemu stališču« samoslovenske mladine, nasproti pač načelno stališče jugoslovenske, po katerem more biti na čelu katerekoli jugoslovenske univerze kvalificiran jugoslovenec. Predvsem v smislu konflikta teh dveh načelnih gledanj smo zasledovali polemiko okoli rektorskega žezla, pa naj se je vodila s katerokoli strani. Stvar je tako jasna, da ni treba gledati za nobene kulise!

VOJNI DOBROVOLJCI!

V imenu Glavnega odbora Saveza ratnih dobrovoljaca Kraljevine Jugoslavije Vas pozivam, da se polnoštevilno udeležite obnega zbora Sreske organizacije v Ljubljani, ki se vrši dne 10. februarja t. l. dopoldne v posvetovalnici mestnega poglavarstva v Ljubljani.

Poverjenik Joco Zagar.

P o n a š i z e m l j i

Bleiska Dobrava

Kakor znano je med vojno zgradila Kranjska industrijska družba v naši vasi svojo elektrovodno tvornico, katere danes zaposluje okrog 200 ljudi. V tej tovarni so bili do lanskega leta, ko je NSZ ustanovila svojo podružnico, rdečkarji takorekoč neomejeni gospodarji. Ob priliki lanskega leta volitev delavskih zaupnikov je NSZ postavila svojo listo in si tudi letos priborila 1 zaupnika. No, čemo se podrobneje spuščati v potek teh volitev, pripomniti hočemo k temu samo toliko, da se moramo sploh čuditi, da je kaj takšnega pri nas še sploh mogoče. Z naravnost neverjetnim terorjem in intrigam na vse mogoče načine, so rdečkarji vplivali na ubogo delavsko trpino, na drugi strani pa jim obljubljali menda že kar sveta nebesa, ako volijo marksistično listo. Reči moramo, da je sprito današnji razmer v bojazni za svoj kruh, dobrih 75% delavcev volilo marksistično listo. Delavci! Vaša rešitev ni v marksističnih vrstah. Vaš pokret mora biti le v vrstah nacionalizma. Ne pustite si dopasti tega, da bi v naši, s toliko krvavimi žrtvami priborjeni svobodni domovini, kjerkoli pa tudi v najmanjši in brezpomembni korporaciji gospodaril amsterdamski ali rimski komunizem. Ne bodite hlapi! Bili smo sužnji, robovi nad 1000 let in smo tlačani tujcem. Ali je res ta dolga doba sužnosti ubila v nas vsako samostojno misel in vsak ponos in mora vedno priti tuja navlaka, katere se oklepamo, a zdrav pojav na lastni zemlji zaničujemo. Golgota naših bratov preko albarskih gor nam je prinesla svobodo in potrebno je, da se tega zavedamo. Ne silite za gnilih židovskim marksizmom, katerega se danes vsi kulturni narodi otrsajo. — Ugotoviti smo morali žal tudi to, da so celo nekateri bratje Sokoli ob priliki volitev delavskih zaupnikov oddali svoj glas za marksistično listo. Bratje Sokoli! Ne zavedate se li tega, da je blaopokojni viteški kralj Aleksander I. Uedinitelj rekel v svoji dalekovidnosti, da je bodočnost Jugoslavije zagotovljena le tedaj, ako se strne ves narod pod nacionalno zastavo.

Marksistični generali so skoraj vsi odtegnili svojo deco od Sokola. Na stvar samo se še povrnemo.

Črnuče

»Pohod« nam je pa prav zelo všeč. Tudi njegov članek o ljubljanskih mitnicah podpisano z obema rokama. Nedeljsko zborovanje proti pretiranemu davkom teh mitnic je bilo sicer zabranjeno, s tem pa ni rečeno, da je borba prenehala.

Da smo okoličani res upravičeni biti ozlovoljeni, priča tale zgodba: neka oseba je peljala na biciklu v mesto 20 litrov borovnic in nekaj rož. Mitničar ji je predpisal 9 Din mitnine. Ker pa se je stranka temu ljubljanskemu oderu uprla, je dala blago stehitati in se je izkazalo, da ima plačati le 6 Din. Ali ni škandalozno, če se za naporno nabrane borovnice, ki niso nič luksuznega, marveč borni zaslužek revnega okoličana in skromna hrana najnižjih slojev, pobira 25% mitnina? Če bi imeli ljubljanski magistratari malo bolj socialne prejemke, ne bi bilo nam okoliča-

nom treba te visoke mitnine. Sploh vidimo, da so razmere v Ljubljani take, da se od njih nimamo nič dobrega naučiti in da bo prava sreča za nas, če ne pridemo pod Ljubljano.

Ježica

PO OBČNEM ZBORU RDEČEGA KRIŽA

Nekaj članov Rdečega križa se je pritožilo Oblastnemu odboru Rdečega križa radi očividnih nerednosti pri občnem zboru, a so bili odbiti. Poznomo sedanje razpoloženje Oblastnega odbora v Ljubljani napram upravičenim težnjam nacionalne javnosti z Ježice, pa se zavrnitvi pritožbe ne čudimo. Ni pa še rešena vloga nacionalnih društev g. sreskemu načelniku. Od njene rešitve zavisi daljna začetnost nacionalnih občanov pri Rdečem križu, v vsakem slučaju pa pošljemo v Beograd na Najvišje mesto obširno spomenico o našem Rdečem križu in o ravnanju Oblastnega odbora z nami. Toliko v vednost.

KORISTNO PREDAVANJE

V nedeljo 17. februarja ob 10. uri predava v učilnici osnovne šole na Ježici g. profesor Fabjan »o škodljivem mrčesu na zelenjavi in cvetlicah«. To prvo predavanje Narodne Odbrane na Ježici je namenjeno zlasti onim, ki hočejo pristopiti k snujanju se podružnici Sadržskega in vrtnarskega društva.

Litijs

Živimo v času, ko je naša lepa materiščina — slovenščina dosegla svoj vrhunec v izgovorjavi kakor tudi v pravopisu. Zato je naravnost sramotno, da vidimo še danes napise iz starih časov, ko je bil še tujec gospodar v naši zemlji in je bila slovenščina še barbarski jezik. To nam dokazujejo sledeči opozorilni napisi, ki jih vidimo skoro na vseh železniških prelazih:

»O p o m i n i .

Prepovedano je vsakteremu stopiti na cestno železnico in obcestje, tako tudi bodisi karkoli cesto in njene naprave odpirati samostalno cestne pregrade motiti napeljavati telegrafa in zoperstavljati se ljudem kateri imajo opravilo pri železni cesti. Kdor bi storil kaj takega bo pokorjen z vso ostroostjo, kakor postava zapoveduje.

Ko zazvoni zvonec ustaviti se pred vlačno zavoro.

Kdor je med vlačnimi zavorami mora hitro zapustiti železnični prostor.

Ljubljana

K IMENOVANJU DR. MAYERJA

Dr. Mayer je postal načelnik zdravstvenega oddelka kralj. banske uprave v Ljubljani. Tega imenovanja ne moremo odobravati, razloge bomo povedali v listu.

Mirna

Že dolgo opazujemo razne sestanke in osebe, ki se sestajajo, in končno sem ugotovil, da se nekaj pripravlja. Mnogo se govori o novem konkordatu med tukajšnjimi odličnimi pristaji naše rimsko-katoliške cerkve in zastopnikom protestantovske veroizpovedi.

Nič ne bi rekel, ako bi se kaj pametnega sklenilo in ne imelo človeka druge vere (protestanta) za brezverca. Čudno je pa le, da se ima včasih člane rimsko-katoliške cerkve za hujše brezverce, čeravno si ne žele in tudi ne delajo s protestanti svojevrstnega konkordata.

Živimo pač v dobi novotarij in splošni zmede, pa ni nič čudnega, če se hoče na takih sestankih in ob raznih prilikah spreobrniti ljudi, ki so se in se še o verah zelo čudno izražajo. (Ateist.) Je pač tako, — človek obrača — Bog obrne.

*

Kakor v mnogih krajih naše države, tako tudi pri nas odjeda tujec kruh domačin. Veleposestvom mirnske graščine upravlja gozdar g. Sepp Hornický. Ta mladi mož je rojen na naši severni meji in do danes ni še smatral za potrebno, da bi zaprosil za naše državljanstvo. Ko je bil lastnik tega veleposestva že pokojni g. Mullej z Vrhnik, je bila uprava tudi za časa Avstrije vedno v slovenskih rokah. Sedaj pa, ko je posestvo potom Mullejevih hčera prišlo v roke g. prof. Eisenberga

Savezna streljaška družina v Kočevju

je imela svoj redni občni zbor 16. decembra 1934 ob pol 11. uri dopoldne v narodni šoli. Vabljeni so bili vsi člani.

Iz poročila odbora je razvidno, da je družina imela 9 odborih sej, 15 rednih strelskih vaj ter nagradno tekmo. Obisk in uspeh je bil zadovoljiv. Skupno je bilo porabljenih 2.220 metkov. V svrhu kritja dolgov, ki jih je imela družina z gradnjo lastnega strelišča, se je vršila obremen z nagradnim tekmovanjem tudi veselica. Družina je ukrenila vse potrebno, da bo njeno delovanje čim uspešnejše.

Pri volitvah se je nato izvolil sledeči odbor:

predsednik: ing. Žagar Bogoslav, sreski šumarski referent;
podpredsednik: Urek Jovo, sreski tehnični referent;

tajnik: Kopitar Oskar, sreski kmetijski referent;
blagajnik: Hönigmann Henrik, posestnik in gostilničar.

Odborniki:
Kuljiš Matej, žand. poručnik;
Kosi Bogo, trgovec;
Mlakar Alojzij, gozdar;
Sojer Matej, žand. narednik-vodnik;
Paradiž Ferdo, sodni knačist.

Po živahni debati se je občni zbor zaključil.

Naš pokret

NO JEZICA USTANOVLJENA

V soboto 26. januarja je bilo v Sokolskem domu ustanovno zborovanje NO, ki so ga posetili kot delegati Oblastnega odbora bratje Lipnik, Kokolj in Jamnik. Udeležba je bila prav lepa in tudi poročila Pripravljalnega odbora so bila vzorna. V odbor so bili izvoljeni: predsednik Ivo Buzzolini, odborniki pa: Jože Perko, Rudi Vidmar, Jože Kregar, Adolf Stalcer, Janez Kušar in Andrej Jakopič ter namestniki Franjo Cvetko, Josko Kostanjevec in

iz Gradca in dr. Rihe, ki je uslužben v Westnovi tovarni v Celju, moramo pa imeti tujca, ki ni nikak specialist. Takih imamo dovolj doma, ki so brez posla, brez kruha, a ne morejo dobiti namestitve. Znano nam je pa tudi, da g. Hornický po sklenjeni konvenciji med Č. S. R. in našo državo iz leta 1929. ni upravičen do zaposlitve. Pozivamo oblast, da kontrolira njegovo dovoljenje za bivanje in zaposlenje.

Njegova mati je rojena Nemka, oče je bil pa za časa njegovega bivanja v št. 1. ju hud nemški priganjač.

Vižmarie

ZDRAVNIKI!

Akcijski odbor za postavitev spomenika na Vižmarski tabor — Sokolski dom Viteškega kralja Aleksandra I. Uedinitelja — je razposlal te dni zdravnikom in Dravski banovini prošnjo za prispevek k tej važni in izjemni akciji. Prosimo lepo, da vsakdo žrtvuje po svoji moči in naj ne bo nikogar, ki bi nam vsaj z malim zneskom ne priskočil na pomoč. Tudi obolus zdravnikov naj bo časten!

Stanko Kmetič. Odbor si je začrtal mnogo koristnega dela in ga bo sprito moči, ki jo predstavljajo člani Narodne Odbrane, gotovo tudi izvršil.

VITESKA SEKCIJA KRAJEVNIH ORGANIZACIJ NO JESENICE-KOROŠKA BELA IN GORJE

poziva vse člane na sestanek, ki bo v nedeljo, dne 10. januarja 1935. ob 10. uri dopoldne v mešarski šoli na Jesenicah. Udeležba za vse strogo obvezna. Opravičljiv vzrok je samo bolezen in neizogibna služba!

Bataljonski komandant.

SREDIŠNJI ODBOR NARODNE ODBRANE V BEOGRADU

je z odlokom št. 681 od 30. januarja 1930 potrdil nove izvoljene odbore krajevnih organizacij NO:

KRANJ

Upravni odbor: predsednik: dr. Dolar Simon, direktor gimnazije; podpredsednik: Kraigher Avgust, trgovski poletnik; I. tajnik: ing. Gros Ožbalt, obratovodja elektrarne; II. tajnik: Wendling Ivo, trgovski sodnik; blagajnik: Jereb Mihael, tovarniški mojster; odborniki: Indihar Franc, knjigovodja; dr. Savojec Stanko, odv.; Zavrsnik Stanko, učitelj.

Nadzorni odbor: Mayer Mavricij, posestnik, in Sirc Franc, tovarnar.

KOČEVJE

Upravni odbor: predsednik: Stražar Konrad, profesor; podpredsednik: ing. Žagar Bogo, šumarski referent; tajnik: Pizzulin Rudolf, učitelj telovadbe; blagajnik: Kuret Stanko, občinski delovodja; odborniki: Boe Boris, šolski upravitelj; Droč Jože, veterinar; Peterlin Alojzij, učitelj; Rutar Ivan, drž. vpokojenec; Stofa Zdravko, davčni uradnik.

Nadzorni odbor: Češarek Fran, sodni predstojnik; Ilc Josip, ravnatelj, in Kumer Janko, profesor.

Z neplačevanjem naročnine uničujete „Pohod“!

Agrarna reforma

Druga škodljiva posledica zavlačevanja rešitve agrarne reforme so bili ogromni stroški, kateri so zadeli državo z vzdrževanjem enega ministrstva in tolikih organov po celi državi. Ministrstvo je sicer bilo ukinjeno in je agrarna reforma postala sestavni del ministrstva poljedelstva, s čimer so stroški sicer nekoliko znižani, vendar pa ne v tej meri, da bi to bistveno vplivalo na vprašanje splošnih stroškov.

Ne sme se prezreti tudi dejstvo, da je naš siromašen narod po vojni videl ravno v agrarni reformi ne samo izpolnitev svoje naravne pravice do zemlje, na kateri je rojen in od katere živi ter za katero je doprinesel toliko krvave žrtve, marveč tudi edino možno pomoč nove nacionalne države, da si ustvari novo, v svetovni vojni uničeno ali vsaj močno prizadeto eksistenco. Tisoče in tisoče dobrovoljcev je leta in leta čakalo na izpolnitev zakonskih pravic, še večje množice kolonistov so čakale na obljubljeno zemljo. Razumljivo je, da je neupravičeno in samo po načini obupnih notranjih političnih razmerah prvega desetletja moralno v državo političnem smislu slabo vplivalo na te množice in javnost sploh. Dvakrat pomaga, kdor hitro pomaga, pravi naš narod. Ta pregovor je malo kje umesten, kakor bi bil ravno pri izvajanju agrarne reforme. Zavlačevanje je bilo samo v eni meri opravičeno, kolikor ga je diktirala opreznost, ki je na mestu pri vsaki akciji gospodarskega pomena, zlasti pa pri taki, ki pomeni prelom stoletnih tradicij in agrarnih odnosov ogromne večine našega kmetijskega ljudstva.

Da se je vendar po tolikem zavlačevanju tudi to vprašanje premaknilo z mrtve točke, da smo vendar dobili v letu 1931. in 1933. končno zakone, s katerimi se podrobno odredje končna likvidacija agrarnih odnosov na korist našega revnega naroda, moramo se zahvaliti iniciativi in odločnosti pokojnega kralja, ki je s svojim historijskim činom dne 6. januarja 1929 pretrgal zavozljano nit našega državnega političnega in gospodarskega življenja ter s tem omogočil tudi izvedbo agrarne reforme, izključivši vse postranske škodljive vplive.

Namen tega predavanja ni v tem, da se podrobno pečemo s problemi agrarne reforme. Vendar smatramo za potrebno, da prikažemo v grobih potezih in saj v končnih rezultatih izvedbo agrarne v celi državi, ker smatramo, da je to potrebno zaradi lažjega razumevanja tega velikega problema in zaradi ogromne razlike, ki se je pokazala med

našo banovino in drugimi pokrajinami prostrane naše države.

Po raznolikosti agrarnih odnosov je moremo podeliti celo državo v 4 glavne grupe, in sicer:

1. Bosna in Hercegovina, ki zaznamuje 3 vrste agrarnih odnosov, in sicer:

a) Kmetijska zemljišča, to je zemljišča fevdalnega poretka, na katerih so bivši gospodarji naseljevali poljedelce, ki so jih imenovali kmetje, priorce ali pridržnike. Ti poljedelci so bili vezani na zemljo, brez vzroka jih gospodarji zemlje niso mogli odstraniti, morali so dodeljiti jim zemljo obdelovati in dajati gospodarjem zemlje del prihodov po pogodbi ali pa po lokalnih običajih. Pravica do obdelovanja zemlje se je nasledila od očeta na sina, odnosno na člane porodice ali zadruge.

b) Begluka zemljišča, to je zemljišča, ki so bila v privatni lasti begov in katere so kmetje obdelovali ter dajali gospodarjem del pridelkov, podobno kakor pri kmetijskih zemljiščih, vendar z bistveno razliko, da pravice do obdelovanja niso bile nasledne, da kmet ni bil stalen in da se pravice niso mogle naslediti potom članov družine ali zadruge.

c) Erarna zemlja, to je zemlja v posesti in lasti države, katere prvotno ni bila sposobna za obdelavo in na kateri so po večini nastali znani bosanski gozdovi.

Od vseh opisanih treh vrst je v Bosni in Hercegovini podeljeno

kmetijskih zemljišč 566.000 ha na 180.000 družin,

begluka zemljišča 400.000 ha na 55.000 družin,

erarnih zemljišč 110.000 ha na 82.000 družin,

odnosno skupaj 1.076.000 ha na 267.000 družin.

2. Dalmacija. Kako je bila ta zemlja skozi stoletja pod vplivi raznih vladavin, ki so imele svoje posebne agrarne sisteme, tako se je v Dalmaciji ustvaril v toku stoletij poseben tip agrarnih odnosov. Glavna karakteristika tega agrarnega tipa je bila, da se je tožak, poljedelec, ki je obdeloval stalno zemljo, priznavalo v neki meri nasledstveno nepremakljivost v pravicah in dolžnostih, ki so ga vezale na zemljo, vendar je pa vse bilo odvisno od volje gospodarja zemlje in od lokalnih razmer ter običajev, ne da bi bilo urejeno s katerikoli zakonskimi predpisi. Dalmatinski kmet je bil kolon, ki je obdeloval stoletja zemljo, plačeval lastniku neki davek v denarju ali naravi brez vsakega izgleda, da bi mogel postati tudi gospodar in lastnik svoje zemlje. Sele naša država se je lotila tega vprašanja in ga rešila na korist kmeta.

V Dalmaciji je bilo potom agrarne reforme

podeljeno na kmete 50.000 ha zemlje, in sicer na 96.000 družin.

3. Južna Srbija in Črna gora. V teh krajih, ki so bili stoletja pod turško vladavino, se je poljedelski narod nahajal v najslabših prilikah. Pravilo je bilo: Kršani so raja brez slehernih pravic, Turčin ali Poturica ji je absolutni gospodar. Raja je delala in se mučila za suho skorico kruha, Turčin je užival plod njenih krvavih žuljev.

Vsa zemlja, ki so jo Turki skozi stoletja svojih osvojevalnih pohodov zavzeli, je bila last Sultana, ki jo je delil svojim zvestim spahijem in velikašem, kateri so pobirali prihode in davke od kmeta, ki je živel na tej zemlji. Del prihodov je šel v državno blagajno, odnosno za izdrževanje vojske, del pa je dotični spahija vporabil za sebe in svojo družino. Predaleč bi zašli, ako bi hoteli približno opisovati strašne prilike našega skozi stoletja popolnoma brezpravnega naroda pod turškim jarmom, kateri je bil brez sleherne zaštite s strani državne oblasti prepuščen na milost in nemilost lokalnih močev, ki so razpolagali celo z njegovim življenjem. Odnosaji med gospodarjem in lastnikom zemlje niso bili nikoli urejani, vse je bilo odvisno od samovolje lastnika zemlje, ki je dal raji od pridelkov toliko, da ravno ne crkne od lakote, ker bi sicer izgubil delovne moči. Mirno lahko trdimo, da se položaj našega naroda pod turško vladavino ni v ničemer razlikoval od nekdanjih sužnjev, je celo v marsikaterem oziru bil še slabši.

V Južni Srbiji in Črni gori pride v poštev za osvoboditev in razdelitev med poljedelce 276.000 hektarov zemlje. Ureditve je prepuščena z ozirom na posebne prilike ad hoc ustvarjenim sodiščem, ki so šele začela delovati in ni še znan končni rezultat podelitve.

4) Severni kraji, to je kraji, kjer je sistem veleposestev. V severnih krajih, kamor spada Vojvodina, Srem, Hrvatska in Slovenija, so agrarni odnosaji bistveno različni od onih v preje navedenih pokrajinah. Formalno je kmetki narod in teh pokrajinah že zdavnaj bil osvobojen in je mogel prosto razpolagati s svojo zemljo. Nesreča je bila samo v tem, da je največ zemlje in kvalitativno najboljša zemlja bila v rokah veleposestnikov, po večini tujih državljanih in tujcev po krvi in jeziku. Velikost kmetkve posesti v teh krajih ni nikakor odgovarjala stvarnim potrebam v gospodarskem in socialnem oziru in tudi populaciji zemlje. Kljub formalni svobodi lastnine in pridobivanja zemlje je bil naš narod stvarno zasvojen, ker je moral obdelovati tujo zemljo, ako se je hotel preživljati, ali pa se izseliti, kar se je v največ slu-

žajih tudi zgodilo. Ko so po vojni skoraj vse države močno omejile priseljevanje, zlasti nekvalificiranih delavcev, to je v prvi vrsti poljskih delavcev in v to kategorijo spada skoraj vsa naša emigracija, je pomanjkanje zemlje za našega kmeta postalo fatalno življensko vprašanje. Naša mlada država je tudi tukaj priskočila na pomoč in poskusila rešiti kmetovalca v onih mejah, ki so bile mogoče ter je izvedla razlastitev veleposestev brez razlike državljanske pripadnosti lastnika, narodnosti itd. Razlastila je celo državno posest na korist kmetovalca. V severnih krajih je bilo razlasteno okroglo 300.000 ha in podeljeno na 207.000 agrarnih družin.

V celokupni državi je torej prišlo v poštev 1.702.635 ha obdelovalne zemlje, katere je potom agrarne reforme postala svobodna last kmetovalcev in s katero se je naselilo okroglo 600.000 kmetkkih družin, odnosno ako pri plodovitosti našega naroda računamo samo 5 članov na družino, pridemo do imponantnega števila 3.000.000 ljudi, katerim je agrarna reforma rešila eksistenco ali jim vsaj pripomogla v težki življenski borbi.

Predno zaključimo ta prikaz agrarne reforme v naši državi, je potrebno, da se nekoliko ozremo na okolnosti, ki so spremljale to veliko socialno-ekonomsko akcijo od početka do najnovejšega časa. V prvi vrsti moramo ponovno poudariti, da je problem agrarne reforme težak že sam po sebi, pri nas pa je bil z ozirom na ogromno raznolikost po posameznih pokrajinah še neprimerno težji. Nadalje moramo in danes moremo priznati, da za reševanje tega problema nismo bili niti malo pripravljeni in da je naša javnost vse premalo pozornosti posvečala temu najvažnejšemu gospodarskemu vprašanju celega naroda po vojni. Krive so tudi naša vse deželatne politične prilike v prvem desetletju po osvoboditvi, kakor je že naglašeno, ker so politične grupe v mnogih primerih izgrvale agrarno reformo in se je posluževale kot sredstva politične borbe, niso ji pa nikoli posvečale zaslužene in potrebne pozornosti, dela in razumevanja. Mogoče in skoraj sigurno so v prvi vrsti krive te prilike, da se je toliko dragocenega časa zamudilo in da smo danes prisiljeni izvajati in likvidirati agrarno reformo pod tako neprijetnimi in težkimi gospodarskimi prilikami, kakor niso bile od postanka naše države. Z ureditvijo naših notranjopolitičnih prilik se je moglo pristopiti tudi h končni ureditvi agrarne reforme, ki se danes vendar kljub vsem peripetijam in težkotam giba v onih jasnih in svetlih smernicah manifesta našega pokojnega kralja, to je, da zemlja pripada onemu, ki jo obdeluje z žulji svojih rok in ki od nje živi. (Se nadaljuje.)